

Rusko nádejou kresťanstva?

Piotr Doerre

11. februára 2020 ✝ *Politika*

Napredovanie morálnej revolúcie v západnom svete, v ktorom pravicové, konzervatívne a tradicionalistické kruhy sú marginalizované a v niektorých krajinách takmer úplne vylúčené z verejného života, vedie k tomu, že u mnohých z nich rastú sympatie k ruskému vládcovi Vladimírovi Putinovi.

Zdroj: commons.wikimedia.org

Jeho konfrontácia so Západom a pokusy o obnovenie imperiálnej moci zo sovietskej éry sú spájané s propagandou, podľa ktorej je Rusko obrancom kresťanstva ohrozovaného na jednej strane západnou dekadenciou a na druhej strane agresiou islamu a novopohanstva. Treba si však položiť otázku, či pre veriaceho katolíka môže byť Rusko v akomkoľvek zmysle alternatívou k Západu? A vôbec, máme tu dočinenia s kresťanskou krajinou?

Existovala nádej, že po rozpade ZSSR dôjde ku konverzii Ruska predpovedanej Pannou Máriou vo Fatime, čo sa okrem iného interpretovalo ako možnosť rozšírenia katolicizmu v duchovnej púšti, akou boli bývalé sovietske republiky. Do Ruska prišlo mnoho kňazov najmä z Poľska, ktorí vykonávali intenzívnu evanjelizačnú činnosť nielen medzi potomkami Poliakov žijúcich na Sibíri a v európskej časti Ruska, ale s úspechom pritiahli aj mnohých Rusov ku katolicizmu. Ukázalo sa však, že po období takmer úplnej slobody začal moskovský patriarchát obviňovať katolícku Cirkev z tzv. proselytizmu, po čom nasledovali deportácie aktívnejších kňazov zo strany úradov a napokon – po tom, ako Kreml donútil Vatikán vykonať personálne zmeny v ruskej hierarchii – došlo k zastaveniu expanzie katolíckej viery.

V súčasnosti je v Rusku približne tristo katolíckych farností, v ktorých pracuje vyše dvestosedemdesiat diecéznych a rehoľných kňazov a vyše tristoštyridsať rehoľných sestier. Počet katolíckych veriacich je okolo osemstotisíc. V európskej časti žije väčšina veriacich v mestách, zatiaľ čo na Sibíri je to naopak: katolíci žijú hlavne v dedinách a v malých mestách často vzdialených od seba stovky kilometrov.

Katolicizmus nebol v roku 2009 uznaný ako jedno z „domácich náboženstiev“ (čiže náboženstiev tešiacich sa uznaniu a podpory zo strany štátu), za ktoré boli vyhlásené: pravoslávie, islam, judaizmus a budhizmus. Katolíci zatiaľ nie sú vystavení otvorenému prenasledovaniu azda preto, že pre diplomáciu moskovského patriarchátu môžu byť esom v rukáve využívaným v politických hrách, na ktorých sa zúčastňuje aj Vatikán.

Katolíci sú však pravidelne odsúvaní na okraj spoločnosti, pričom im do dnešného dňa zďaleka neboli vrátené všetky chrámy, ktoré komunisti zabavili.

Ak aj katolícka komunita v Rusku nie je vystavená priamemu prenasledovaniu, je minimálne ignorovaná a jej práva sú ohrozované – povedal pred dvoma rokmi kňaz Igor Kowalewski, generálny tajomník Konferencie katolíckych biskupov Ruska.

Rusko sa teda neobrátilo na katolicizmus a z čisto ľudského hľadiska sa táto perspektíva zatiaľ javí ako veľmi vzdialená.

Pravoslávna cirkev je opäť pri moci

Ruské pravoslávie bolo formované nielen pod náboženským, ale aj civilizačným vplyvom. Najprv byzantským a potom mongolským, čo nemohlo zostať bez vplyvu na jeho formu. Rysy, ktorými sa vyznačuje vo svete východného kresťanstva, sú: silný kolektivistický charakter, tendencia úplne sa podriaďiť vládnej moci, ktorá má takmer neobmedzené právomoci pri usmerňovaní všetkých prejavov života, a averzia voči západnému, a teda „skorumpovanému“ katolicizmu spojená s presvedčením o jedinečnosti Ruska – „tretieho Ríma“.

Podľa imperiálnej ideológie zrodenej na prahu modernity, ktorá nerozlučne spája svetskú moc s cirkvou, bola Moskva posledným skutočne kresťanským štátom a povinnosti ruského cára nadobudli mesianistický charakter. Mimoriadne dôležitým prvkom ideí presadzovanej Moskvou „zaberania ruských zemí“, ktorý umožnil dobytie Kyjeva, preloženie jeho cirkevnej tradície na sever a vytvorenie moskovského patriarchátu, bol práve antikaticizmus.

V čase reforiem Petra I. počas modernizácie Ruska na západoeurópsky, či presnejšie povedané na protestantský spôsob, bola Pravoslávna cirkev tesne spätá so štátnym aparátom prostredníctvom Správnej synody, ktorá nahradila patriarchu a na čele ktorej stál svetský úradník – vrchný prokurátor. Po takmer úplnej likvidácii bolševikmi bola vlastne nanovo stvorená Josifom Vissarionovičom Stalinom vtedy, keď hrozil príznak porážky vo vojne s Tretou ríšou, ako inštitúcia, ktorá mala rozohniť Rusov, aby sa postavili na obranu krajiny. Odvtedy sa stala súčasťou komunistickej propagandistickej mašínérie v Sovietskom zväze i mimo neho.

Všetci jej doterajší predstavitelia, od prvého Sergeja až po súčasného Cyrila I., boli, ak nie agenti, tak dôstojníci KGB. Ten súčasný je dnes jedným z najbohatších ľudí v celom Rusku a jednou z najdôležitejších osobností politického života v krajine, úzko spolupracuje s prezidentom Vladimírom Putinom a pomáha udržiavať pri moci post-KGB-ovské elity. Pravoslávna cirkev podporuje oficiálnu supervelmocenskú geopolitickú koncepciu, v mene ktorej euroázijské Rusko musí vzdorovať dominancii amerických vládcov oceánov snažiacej sa zaviesť západný model demokracie a liberálnej kultúry do celého sveta. Rusko musí preto brániť svoju kultúru a civilizáciu, ktorej dôležitou súčasťou je pravoslávie.

Pravoslávna cirkev sa po rozpade ZSSR, keď hrozilo axiologické prázdno vyplývajúce z fiaska komunizmu, opäť stala dôležitou inštitúciou. Dostala späť časť svojho bývalého majetku a sakrálnych predmetov a jej hierarchovia sú dôležitými účastníkmi osláv a udalostí štátneho významu. Došlo k viacerým konverziám budiacim pozornosť, ale môžeme hovoriť o skutočnej konverzii Ruska na pravoslávie?

Pravoslávni, ale neveriaci

Všetky agentúry pre výskum verejnej mienky, od liberálneho Analytického Centra Jurija Levadu, Celoruského strediska pre výskum verejnej mienky až po Nadáciu „Verejná mienka“ (NVM), ktorá má blízko ku Kremľu, prinášajú vo svojich prieskumoch viac-menej podobné údaje o počte osôb hlásiacich sa k pravoslávii. V prípade Levadovho centra je to asi 60 percent, vo verzii NVM až 80 percent. Dá sa preto predpokladať, že v Rusku je asi sto miliónov osôb, ktoré sa hlásia k pravoslávii.

Táto identifikácia s pravoslávím má však predovšetkým nacionálny a politický charakter, vôbec nesúvisí s náboženskou angažovanosťou. Aj keď počet osôb, ktoré o sebe tvrdia, že sú pravoslávni, neustále rastie od rozpadu Sovietskeho zväzu (najvýraznejší nárast bol v rokoch 1994 – 1996 a 2007 – 2009) do roku 2010, keď to bolo 70 percent, počet osôb, ktoré sa pravidelne zúčastňujú náboženských obradov, sa nemení od roku 1992 a stále sa pohybuje okolo troch percent, to v praxi znamená vyše štyri milióny praktizujúcich. Musíme dodať, že za praktizujúcich sú v Rusku považovaní tí veriaci, ktorí aspoň raz za mesiac (nie za týždeň) prídu na svätú liturgiu a pristúpia k svätému prijímaniu. Ak by sme prijali ešte širšiu definíciu praktizujúcich veriacich, a brali do úvahy všetkých tých, ktorí aspoň raz v roku pristúpia k svätému prijímaniu, ich percento by vzrástlo na približne 10 – 12 percent. Je to stále príliš málo na to, aby sme ruskú spoločnosť mohli nazývať pravoslávnu. Pripúšťajú to aj samotní predstavitelia Ruskej pravoslávnej cirkvi, ako napríklad kňaz Nikolai Jemielianov, výskumník venujúci sa cirkevnej štatistike. Rozhovor s ním si možno prečítať na stránke pravoslavie.ru (oficiálny orgán moskovskej cirkvi).

Hoci deväťdesiate roky boli charakterizované skutočným rozmachom duchovných povolání, Rusko stále pociťuje nedostatok duchovenstva. Pravoslávnych kňazov a diakonov je asi 30,5-tisíc – čo je zhruba toľko, koľko je katolíckych kňazov v oveľa menšom Poľsku. Ak v Poľsku na jedného kňaza pripadá 1 103 osôb hlásiacich sa za katolíkov, v Rusku je tento pomer k pravoslávnym osobám 6050.

Napriek tomu, že sa Pravoslávna cirkev ako inštitúcia teší veľkej podpore, drvivá väčšina Rusov sa nestotožňuje s jej zvykovými a morálnymi požiadavkami. Napríklad podľa prieskumov verejnej mienky asi sedemdesiat percent respondentov nechce, aby Pravoslávna cirkev mala veľký vplyv na politiku a tvorbu práva. Lakmusovým testom morálneho stavu spoločnosti sú postoje k životu a rodine.

Rusko a život

Z roka na rok počet Rusov klesá, čo je výsledok nepriaznivého pomeru medzi živonarodenými deťmi a zomrelými. Demografická prognóza na roky 2020 – 2035, ktorá bola zverejnená na webovej stránke Federálnej štátnej štatistickej služby *RosStat*, uvádza, že o pätnásť rokov môže počet obyvateľov tejto krajiny klesnúť na približne 138 miliónov, pričom v nej bude vysoký podiel starých ľudí.

Hoci ruské orgány v posledných rokoch opakovane ubezpečovali, že sú si vedomé demografických problémov krajiny, Rusko má vo svete stále jeden z najhorších pomerov medzi potratmi a živo narodenými deťmi. V období ku koncu Sovietskeho zväzu, ako aj v deväťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia, bol tento pomer katastrofálny – každý rok pripadli v priemere na jedno narodené dieťa dve kruto zavraždené deti v lonách matiek. Ešte na začiatku tohto desaťročia sa každoročne vykonalo takmer milión dvestotisíc „zákrokov“, pretože tak sa ešte stále nazýva zabitie nenarodeného dieťaťa.

V roku 2015 prišlo na svet milión deväťstoštyridsaťtisíc detí, ale vykonalo sa už „iba“ 848-tisíc potratov a v nasledujúcom roku o ďalších 96-tisíc potratov menej. Je teda zrejmé, že počet potratov sa výrazne

znižuje, čo ministerka zdravotníctva Veronika Skvortsova vydávala za veľký úspech vlády, ktorá pred niekoľkými rokmi zaviedla poradenstvo pre tehotné ženy, uvedomujúc si, že potraty nie sú jediným „riešením“ a neslobodno ich vnímať ako vytrhnutie zuba. Úrady však zabudli priznať, že z roka na rok dramaticky klesá aj počet narodených detí, ktorý v roku 2017 predstavoval iba milión šesťstodevädesiatisíc, zatiaľ čo v tom istom roku bolo zaznamenaných o 130-tisíc viac úmrtí než pribudlo narodených detí.

V roku 2016 boli podniknuté kroky na dosiahnutie zákazu umelých potratov, ktorý je v súčasnosti povolený takmer bez obmedzenia až do dvanásteho týždňa tehotenstva a vo výnimočných prípadoch do dvadsiateho druhého týždňa (čiže do piateho mesiaca) tehotenstva. Pod petíciu sa podpísalo trisťtisíc Rusov, čo sa môže javiť ako impozantné číslo, hoci v porovnaní so 450 tisícami podpisov pod oveľa konkrétnejším a ďalekosiahlejším návrhom zákona v Poľsku, ktoré je niekoľkokrát menšie, je to predsa len dosť slabé. Pod petíciu sa podpísal aj patriarcha Cyril – aj keď nie veľmi ochotne: bol dotlačený nižším duchovenstvom –, ale keď štátne orgány dali najavo, že túto iniciatívu nepodporia, okamžite začal ustupovať a kľučkovať, až oznámil, že ju podpísal iba ako „súkromná osoba“ (sic!).

Podpredsedníčka vlády Olga Golodiec, ktorá má na starosti sociálnu politiku, a už spomínaná ministerka Veronika Skvortsova, dôrazne ubezpečili, že vláda v prvom rade chce *odstrániť príčiny, ktoré vedú k ukončeniu tehotenstva* argumentujúc, že zákaz potratov by viedol len k tomu, že by sa naďalej vykonávali načierno. Dmitrij Peskov, hovorca prezidenta Putina, sa vyjadril, že Kreml' o to nemá záujem a Vladimir Žirinovskij, ktorý často neoficiálne vyjadruje Putinovo stanovisko, oznámil, že bude hlasovať proti zákazu.

Potrat sa preto stále vykonáva, o čom podáva správu pop Oleg Buluczev v máji 2019: *Jeden z kňazov hovoril, aký bol zdesený, keď prišiel za svojou manželkou na návštevu do nemocnice. (...) Manželka mu povedala, že žena ležiaca na susednom lôžku bola na umelom potrate a plod, ktorý takýmto spôsobom prišiel na svet, bol okamžite ... utopený vo vedre s vodou. V tejto nemocnici bolo jedno dieťa zachránené a v tom istom čase druhé, nenarodené, zbavené života. V spravodlivom hneve sa kňaz pokúsil apelovať na svedomie personálu tejto nemocnice – lekárov a zdravotných sestier, ale tí sa mu iba vysmiali. A také lekárske zariadenia sú v celom Rusku.*

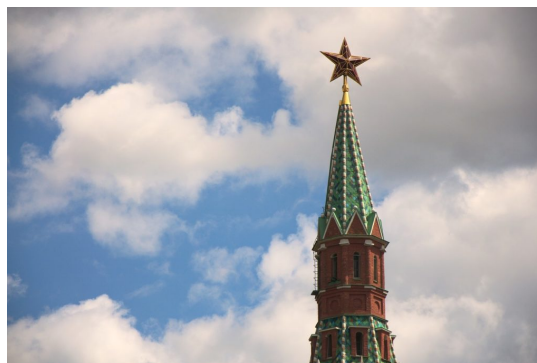

Foto: needpix.com

Rusko a rodina

Ten istý pop Oleg Buluczev píše: *Štatistiky rozvodov sú dnes hrozné. Rusko je v súčasnosti všeobecne považované za svetového lídra v... rozvodoch. Podľa Rosstatu bolo v roku 2016 v Rusku na tisíc uzavretých manželstiev 895 rozvodov, kým v roku 2017 bolo rozvodov 829. Toto sú naše „tradičné rodinné hodnoty“. A naďalej obviňujeme a prstom ukazujeme na*

sodomitskú Európu...

Príklad ide zhora – v júni 2013 Vladimir Putin informoval o rozpade svojho manželstva s manželkou Ludmilou, s ktorou sa o pár mesiacov na to rozviedol. Otázku nerozlučnosti manželstva kremľskí vládcovia nebrali nikdy veľmi vážne, veď napríklad Ivan Hrozný i Peter I., ktorí sú v súčasnosti v Rusku veľmi vyzdvihovaní, sa zbavili svojich manželiek, keď tieto nespĺnili ich očakávania. Dnes je viac ako 40 percent manželstiev civilných a v posledných rokoch sú v Rusku, rovnako ako na Západe, čoraz obľúbenejšie neformálne zväzky, ktorých počet ťažko odhadnúť.

Medzi islamom a pohanstvom

Kritické pripomienky o stave ruskej rodiny sa len v menšej miere vzťahujú na moslimské rodiny, a treba mať na pamäti, že islam je druhým najvýznamnejším náboženstvom v Ruskej federácii – a čoskoro sa môže stať prvým. Podľa inštitútu *Pew Research Center* žilo v Rusku v roku 2010 16,4 milióna moslimov (11,6 % ruskej populácie). Odhaduje sa, že počet vyznávačov islamu sa v roku 2030 zvýši na 18,66 milióna, čo je 14,4 % obyvateľstva federácie, a ak sa naplnia pesimistické demografické prognózy, o pätnásť rokov budú predstavovať viac ako 20 % populácie, čiže viac než v ktorejkoľvek inej krajine západnej Európy.

Islam je najviac rozšírený na severnom Kaukaze, v centrálnom Povolží a na Urale, kde je až v siedmich republikách vyše polovica obyvateľov tradičných moslimov. Vo väčších mestách, najmä v Moskve a Petrohrade, percento moslimov nekontrolovateľne rastie. Z tohto dôvodu sa pravdepodobne nezverejňujú nijaké oficiálne štatistiky, ale neoficiálne sa hovorí o troch miliónoch vyznávačov islamu žijúcich v ruskom hlavnom meste. Niet divu, že počas posledného ramadánu sa na ulice Moskvy vyrojilo asi stotisíc moslimov, čo bolo svojskou manifestáciou sily.

Islam je v Rusku uznávaný ako jedno z jeho štyroch tradičných náboženstiev. Štát mu do istej miery garantuje slobodný vývoj, hoci vo verejnej sfére sa občas objavujú výzvy na boj proti moslimskej hrozbe a úrady bojujú proti radikálnemu islamskému wahhábizmu. Moslimovia sú výrazne prítomní v ruskej armáde, kde tvoria už viac ako tridsať percent vojakov, čo predstavuje problém, s ktorým si vyššie velenie nevie dať rady.

O tom, ako bolo kedysi v Rusku rozšírené čarodejníctvo, písal ruský cestovateľ Ferdynand Antoni Ossendowski v diele *Tiene pochmúrneho Východu*. Hovoril o obradoch, ktorých bol sám svedkom v Pskovskej a v Čiernomorskej gubernii. Pár rokov pred revolúciou uctievali v Rusku starých bohov: Perúna, Wolosa, Dadzboga! Nad Volgou a Kamou v roľníckych domoch bolo vidno drevené a hlinené sošky pohanských bohov stojacich vedľa svätých obrazov a krížov v takzvanom „červenom kúte“, čiže v rohu oproti dverám. V niektorých regiónoch boli dokonca aj miestne inštitúcie zaoberajúce sa čarovaním a veštením.

Krajina veštcov a čarodejní

Pohanské vplyvy sa šírili aj v samotnej Pravoslávnej cirkvi, vďaka čomu vzniklo v Rusku mnoho siekt ovplyvnených náboženstvami Ďalekého a Stredného východu vyznačujúcich sa extrémnymi formami prejavu alebo životného štýlu, ako napríklad sekta chlistov či sekta vykonávajúca rituálne sebapoškodzovanie a kastráciu baranov, ako aj tie, ktoré sa vyvinuli zo staroobradovcov povoľujúce rituálne samovraždy samoupálením; patria sem však aj fedosejovci a iní. Alexander Dugin dokonca raz povedal, že

pravoslávie a kresťanstvo sú dve rôzne veci. (...) Pravoslávie, ktoré nie je náboženstvom, ale tradíciou, je oveľa bližšie tomu, čo nazývame pohanstvom. Zahrňa v sebe totiž pohanstvo, (...) nie je v úplnom konflikte s pohanskými normami, iba transformuje predkresťanské archetypy do pravoslávneho kontextu.

Pohanstvo prežilo sovietske časy a v dnešnom Rusku sa mu darí veľmi dobre. Podľa odhadov Ruskej pravoslávnej cirkvi dnes iba v samotnej Moskve praktizuje mágiu tristotisíc osôb. V celej krajine je ich osemstotisíc. Ich ročný príjem predstavuje dve miliardy dolárov, čo je približne toľko, koľko Rusko zarába na exporte diamantov. Už v roku 2010 chcela skupina poslancov podporovaných Pravoslávnou cirkvou zastaviť šírenie pohanstva a presadiť zákon zakazujúci reklamu na ezoterické služby, ale ako vidíme, čarodejníkom a veštcom sa ešte stále darí veľmi dobre. Organizujú sa sabaty čarodejníc, veľmi aktívne je združenie Satanovej cirkvi Ruskej federácie. Nad Volgou a Okou je však stále, napriek vznešeným vyhláseniam, základným duchovným problémom, rovnako ako na Západe, praktický ateizmus. Ako klerik z drohičinskej farnosti sa pred niekoľkými rokmi vyjadril o svojej práci v Rusku: *Pre poľského katolíka sú evidentné plody dlhoročnej komunistickej ateizácie nerozlučne späté s opustením kresťanských hodnôt nielen vo verejnej, ale aj v súkromnej sfére: preto je toľko špiny a zla v každej oblasti života. Toto má, samozrejme, odraz v mentalite tamojších ľudí a z tohto dôvodu dokáže dušpastier len veľmi ťažko osloviť ich svedomie.*

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/rusko-nadejou-krestanstva/>